

21 август 1968: Краят на Пражката пролет

На 15 май в Експозиция за национално помирение (Гарнизонно стрелбище) в София бе открита фотоизложба по повод 50 години от окупацията на Чехословакия през 1968 година. Събитието се състоя в присъствието на куратора на проекта, чешкият фотограф Дана Киндрова, директора на Чешкия център г-жа Дагмар Остранска, директора на фестивал „Фотофабрика“ г-жа Еми Барух, Н. Пр. Душан Щраух – посланик на Чешката република в София, Н. Пр. Мануел Корчек – посланик на Словашката република в София, представители от Столична община и много гости.

Вернисажът бе открит със стихотворението „Самоизгаряне“ на Валери Петров, написано в памет на Ян Палах. Госпожа Дана Киндрова разказа как е започнала издирването и събирането на уникалните кадри от 1968 година, между които има снимки и на нейната майка Либуше Киндрова.

В нощта на 20-и срещу 21 август пет страни от Организацията на Варшавския договор нахлуват в Чехословакия. Танковете са над 5 000, 33 от тях са български. По време на това нашествие живота си губят над 100 души.

„Военната окупация на Чехословакия позволява на консервативните сили в комунистическата партия да спрат демократизацията на обществото, да овладеят ситуацията и да сключат договор за временното пребиваване на съветските войски. Това „временно пребиваване“ продължава през следващите две десетилетия. На чехословашка територия, в рамките на наложения договор, се настанява т. нар. Централна група войски на Съветската армия, която

наброява приблизително седемдесет и пет хиляди войници, разполагащи с тежко оборудване и самолети.“ (Дана Киндрова)

Г-жа Киндрова, е също и фотограф, а темата за съветските войски не ѝ е чужда. През 1990 – 1991 г. заснема оттеглянето им от Чехословакия, а впоследствие, след като преди 15 години издава публикация на тази тема, решава да събира фотографии запечатали тяхното „пристигане“. Четири години издирва снимки не само сред фотографи, наследници на авторски права, колекционери, но и в архивите на много институции.

Изложбата в София представя подбор на снимки от август 1968 от общо 19 фотографии и от пет архива: Густав Аулехла, Ян Бартушек, Яромир Чейка, Бохумил Доброволски, Иржи Егерт, Йозеф Хник, Дагмар Хохова, Мирослав Хуцек, Мирослав Кхол, Либуше Киндрова, Владимир Ламер, Мирослав Мартиновски, Милон Новотни, Антонин Нови, Ян Рейх, Иржи Стивин, Даниела Сикорова, Иржи Вшетечка и Вацлав Тоужимски, който заснема драматичните моменти в Либерец. Има кадри

от архива на Чехословашката телеграфна агенция, Северочешкият музей в Либерец. Фотографии е предоставила и бившата главна редакторка на списание „Чехословашка фотография“ (Československá fotografie) Алена Шоуркова, която се сдобива с тях, след като неизвестен автор пуска снимките в пощенската ѝ кутия.

Фотографиите са отпечатани върху пенокартон, т.е. не става въпрос за увеличени оригинали, защото през 70-те и 80-те години в Чехословакия не е било възможно да се показват фотографии, запечатали нахлуването на войските и авторите старателно са пазили негативите. Всички снимки са разпечатани от сканирани копия, направени от оригиналните негативи и, благодарение на тази техника, качеството им е много добро.

Като съпътстваща към изложбата програма, на 16 май в Чешкия център беше организирана проекция с дискусия по повод 50 години от Пражката пролет с участието на Дана Киндрова, Щепан Черноушек, Мартин Джазаيري, Деян Кюранов, Стефан Иванов и водещата вечерта Еми Барух. Бе представен филмът

на Мартин Джазаири „Братя отвъд гроб“. Документалният филм е съвсем нов, заснет е през 2017 г. и разкрива съдбата на някогашните деца от Миловице – градче, в което по време на окупацията са настанени съветските войски, заедно със семействата им. Родителите им пристигат в ЧССР през август 1968 г. заедно с окупационните войски. Днес „децата от Миловице“ са от двете страни на фронтовата линия в руско-украинския конфликт. Тези „братя“, които са били предопределени за „приятелство за вечни времена“, днес стрелят един срещу друг. Как виждат Чехия и Русия днес децата на някогашните офицери от Миловице?

След окупацията през 1968 г. много от децата на съветските офицери прекарват голяма част от детството си в ЧССР. Документалният филм на Мартин Джазаири, бивш репортер на Чешката телевизия в Русия, проучва „децата от Миловице“ в наши дни: как се отнасят към своето минало в ЧССР и към днешна Чехия, как са преживели разпадането на СССР, създаването на новите държави и как се идентифицират? Проследяваме историята на двама военни, които са свързани с миналото на „окупаторите“ в бившата ЧССР, но днес са от двете страни в руско-украинския конфликт и воюват един срещу друг: Герман е етнически руснак, но се бие от страната на Украйна срещу проруските сепаратисти, Юрий е етнически украинец воюващ от страната на сепаратистите срещу украинците. Филмът поставя въпросите за възможните паралели с окупацията на Чехословакия през 1968 г. и е поглед към разпадането на съветската концепция за братство и абсурдността на войната.

В София експозицията може да бъде видяна до 15 юни, веднага след това, на 18 юни, със съдействието на Почетното консулство на Чешката република в Пловдив, ще бъде представена в Дом на културата „Борис Христов“ в Пловдив, а на паметния 21 август предстои откриването ѝ в град Бургас. Главен партньор на проекта е Mikov & Attorneys, с подкрепата на binding.bg официален представител на чешката марка „Бернард“.

Изложбата представя селекция

Н.Пр. Душан Шраух (посланик на Чешката република в РБ), Силвия Дерибеева, Дана Киндрова, г-жа Дагмар Остранска (директор на Чешкия център в София, г-жа Еми Барух (директор на фестивал „Фотофабрика“)

Н. Пр. Мануел Корчек, (посланик на Словашката република в РБ), г-жа Дагмар Остранска, г-жа Дана Киндрова, Н. Пр. Душан Шраух, г-жа Еми Барух

Експозицията за национално помирение – символично място за документалните фотографии

от документални фотографии, заключили на хартия онзи августовски ден, когато Пролетта свършва, за да започне нов политически сезон. Снимките са репортажни, но

изглеждат като режисирани кадри от игрален филм. А изложбата идва като част от нашето закъсняло извинение. Днес, 50 години по-късно, 1968-а не изглежда толкова далече. ♦